

פרשת דברים תש"ע בעניין תוכחה

דברים פרק א פסוק א
אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בן פארן ובין תפל ולבן נחצרת ודי זהב:

רש"י
אלה הדברים - לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל: **אל כל ישראל** - אילו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים, אתם הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אילו היינו שם היינו משיבים אותו, לכך כנסם כולם ואמר להם הרי כולכם כאן כל מי שיש לו תשובה ישיב: **במדבר** - לא במדבר היו אלא בערבות מואב, ומהו במדבר, אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר שאמרו (שמות טו ג) מי יתן מותנו וגו': **בערבה** - בשביל הערבה שחטאו ובעל פה עורר בשטים בערבות מואב: **מול סוף** - על מה שהמרו בים סוף בבואם לים סוף שאמרו (שם יד יא) המבלי אין קברים במצרים, וכן בנסעם מתוך הים, שנאמר (תהלים קו ז) וימרו על ים בים סוף, כדאיתא בערכין (טו א): **בין פארן ובין תפל ולבן** - אמר רבי יוחנן [רשב"י] חזרנו על כל המקרא ולא מציינו מקום ששמו תופל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן, שאמרו (במדבר כא ה) ונפשנו קצה בלחם הקלוקל ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי המרגלים: **ונחצרות** - במחלוקתו של קרח. דבר אחר אמר להם, היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים בחצרות בשביל לשון הרע, ואתם נדברתם במקום: **ודי זהב** - הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע ב ו) וכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל:

מסכת ערכין דף טז ע"ב
מנין לרואה בחבירו דבר מגונה שחייב להוכיחו? שנאמר: (ויקרא י"ט) הוכח תוכיח, הוכיחו ולא קבל מנין שיחזור ויוכיחנו? תלמוד לומר: תוכיח, מכל מקום; יכול אפי' משתנים פניו? ת"ל: לא תשא עליו חטא. תניא, א"ר טרפון: (תמיהה) [מסורת הש"ס: תמה] אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך. אמר רבי אלעזר בן עזריה: תמיהה אם יש בדור הזה שיועד להוכיחו. ואמר רבי יוחנן בן נורי: מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי, שהייתי קובל עליו לפני רבן (שמעון ברבי) [מסורת הש"ס: גמליאל] וכל שכן שהוספתי בו אהבה, לקיים מה שנאמר: (משלי ט"ו) אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך.

ספר ליקוטי מוהר"ן - מהדורא קמא סימן ח
ראיתי ונהיה מנוצרת זהב פלה וגלה על ראשה וכו' (זכריה ד', והוא הפסוק שבת חנכה):
[א] הנה יקר גנוחי ונה (שקורין קרעכץ) מאיש ישראל, כי הוא שלמות החסרונות. כי על ידי בחינת הנשימה, שהוא הרוח חיים, נברא העולם, כמו שכתוב (תהלים ל"ג): "ויברוח פיו כל צבאם". וחדוש העולם יהיה גם כן בבחינת הרוח, כמו שכתוב (שם ק"ד): "ותשלח רוחך ובראון ותחדש פני אדמה". והוא גם כן חיות האדם, כי חיות האדם הוא הנשימה, כמו שכתוב (בראשית ב'): "וינפח באפיו נשמת חיים", וכתוב (שם ז'): "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו". וכמו שאמרו חכמים: 'אם תחסר הנשימה תחסר החיים':

נמצא, כי עקר חיות כל הדברים הוא בבחינת רוח; וכשיש חסרון באיזה דבר, עקר החסרון הוא בבחינת החיות של אותו הדבר, שהוא בבחינת הרוח חיים של אותו הדבר, לאשר הרוח הוא המקום הדבר. והאנחה היא אריכת הנשימה, והוא בבחינת "אך אפים", דהיינו מאריך רוחה. ועל כן בשמאנח על החסרון ומאריך רוחה, הוא ממשיך רוח החיים להחסרון, כי עקר החסרון הוא הסתלקות הרוח חיים כנ"ל, ועל כן על ידי האנחה משלים החסרון:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.